

váltak finn-ről svédre. A kezdetektől egyenletesen fejlődő és mindkét állam támogatását élvező népfőiskoláról el kell mondani, hogy hallgatói nagy része a finnországi bevándorló.

Finnországból minden időszakban élénk vándorlás irányult Svédország felé. A legutóbbi nagy kivándorlási hullámban az 1960-as évek munkanélkülisége elől menekültek. Azóta jóval kisebb számban, de egyenletesen történik az átköltözés, igaz, hogy általános a Finnországba való visszavándorlás is. A gazdaságilag előnyös kivándorlást tudatosan választó finnek tudatosnak bizonyultak a nyelvi-kulturális kérdésekben is és finn nyelvű iskolák követelésével hallatják hangjukat. A svéd állam tetszetős nyelvi politikája biztosítja az anyanyelvi tanulást, ami nem egyenlő az anyanyelven való tanulással. A kb. 300 ezres finn kisebbséget az Afrikából és Ázsiából érkezett bevándorlókhoz hasonlóan bírálják el, figyelmen kívül hagyva az évszázados közös történelmet, a nyelvi, kulturális és szokásbeli hasonlóságokat, nagy lélekszámukat, valamint az anyaország földrajzi közelségét és a kölcsönösséget. Ez utóbbi érv a "ló másik oldala": finnországi szélsőséges vélemény szerint az ottani svéd nyelvű lakossághoz hasonló jogokat és bánásmódot kellene a svédországi finneknek is biztosítani. Nyilvánvaló, hogy a finn állam alapjait lera-kó és magukat svédül beszélő finnként definiáló finnországi svédek jogait lehetetlen a néhány évtizede Svédországban élő és nagy számban visszaköltöző gazdasági menekültekhez hasonlítani. Mégis feltűnő a hivatalos kelletlenség a finn nyelvű oktatás támogatása terén. Stockholmban óriási bürokratikus nehézségek árán lehetett létrehozni finn nyelvű magángimnáziumot.

Várady Eszter

A KANADAI ÁLLAMSZÖVETSÉG REFORMJA

Kanadát két ellentétes tendencia destabilizálta: az Angol Kanada nevéhez fűződő centralizáció, és Quebechez kötődő decentralizáció. A két fő nyelvi csoport politikai küzdelme hozta felszínre az őslakossággal kapcsolatos alkotmánymódosítást: az őslakosok jogát a természeti erőforrásokhoz, az autonómiához, az egyenlőséghez.

A kanadai őslakókat hivatalosan négy osztályba sorolják: az inuitok, a métik, a státus nélküli indiánok és a státussal rendelkező indiánok. Az első és az utolsó csoportot könnyű azonosítani: az inuitok (eszkimók) egy adott területen homogén

közösséget alkotnak, az indián státus pedig regisztrálás révén nyerhető el, amire beházasodás vagy származás jogosít. A másik két csoportra vonatkozóan nincs precíz azonosítási kritérium. A státussal nem rendelkező indiánok olyan személyek, akik magukat indiánnak tartják, de regisztrálás hiányában a törvény szemében nem különböznek a többi kanadaitól. A métiket még nehezebb meghatározni, mert a definíció az évek során állandóan változott. Legszűkebb értelemben a 19. századi métik leszármazottait értjük rajtuk, akiknek Prairie tartományban földet ígértek, legszélesebb értelemben minden egyes származású indiánt.

A kisebbségeket két szempont alapján (a kisebbségek területi koncentrációja vagy szétszórtsága, illetve az adott kisebbség lakóhelyén keveredik-e más kisebbségekkel) négy csoportot szerint különböztetjük meg:

- az A csoportba a területileg koncentrált és homogén kisebbségeket soroljuk;
- a B csoportba kerülnek azok a kisebbségek, akik területileg koncentráltan élnek, de heterogének;
- a C csoport a területileg szétszórtak és homogének;
- a D csoportba tartoznak a területileg szétszórtak és heterogén kisebbségek.

Kanadában mind a négy csoportba tartozó kisebbség előfordul.

Az inuitok (eszkimók) a quebeciek mellett az A csoportba tartoznak. Ők két egymástól különálló északnyugati területen élnek. Az első körülbelül Görögország méretű földdarabon durván 20.000 ember él. Ez a terület Nunavut tartomány néven 1997-től közvetlenül az inuit közösség kormányzása alá kerül. A második terület – mérete nagyobb mint Németország, Olaszország, Franciaország és Spanyolország együttes területe – tulajdonjogilag továbbra is a Koronához fog tartozni, de a közigazgatást az új tartomány választott önkormányzata végzi. Ezzel az alkotmánymódosítással az esz-kimók problémája megoldódik.

A rezervátumi indiánok osztályozásunk szerint az A vagy a C csoportba is kerülhetnek attól függően, hogy törzsi vagy pán-kanadai szinten vizsgáljuk a problémát. A rezervátumok szintjéről nézve az indián közösségek homogének és területileg koncentráltak (A csoport); pán-kanadai szemszögből nézve területileg szétszórtak, de homogének. Kanada lakosságához tartoznak még a métik és a rezervátumon kívüli indián státusúak, akik területileg szétszórtak és heterogének.

Ahogy a bevezetőben már említettem, Kanada rendkívül decentralizált szövetségi rendszer. A tar-

tományok költségvetése eléri a teljes állami bevétel 45%-át, a tartományi kormányzatoknak erős hatalmuk van például a természeti erőforrások területén. A jogokat a bíróság garantálja: az egyének végső esetben a Kanadai Legfelsőbb Bírósághoz fordulhatnak a kormányzat bármely szintjétől elszennvedett jogsérelmek orvoslására. A törvényeket eszerint két csoportra osztották. Egyik részüknél nincs szükség kormányzati megerősítésre: ezek a szavazáshoz való jog, a demokratikus intézményekhez való jog, az angol és francia egyenrangú, hivatalos nyelvként való elismerésének joga. A jogok másik csoportja valamilyen szintű törvényhozási megerősítést kíván, ilyenek a vallás-, lelkiismereti-, gyülekezési- és sajtószabadság joga.

Az indiánok problémájának megoldására az Assembly of First Nations (AFN) egyesület, amely pán-kanadai szinten képviseli az indiánokat, alkotmánymódosítási javaslatot nyújtott be 1992-ben. A javaslat lényeges pontjai:

– ismerjék el az önkormányzathoz való jogot egy örökölt, előredatált jognak, hogy ily módon megoldódjanak az erre vonatkozó egyezmények okozta hiányok;

– ismerjék el az indián kormányzatokat egy Kanadán belüli harmadik kormányzati szintnek (az első kettő a szövetségi és tartományi kormányzatok szintje);

– a harmadik szintű kormányzatok rendelkezzenek legalább akkora hatalommal, mint a tartományiak;

– adják meg az indián kormányzatnak azt a jogot, hogy a kormányzati megerősítést nem igénylő törvényeket adhasson ki.

A fenti javaslatok egy alkotmánymódosító csomagterv részeként kerültek a parlament elé, de azt elutasították. Ennek oka a csomagterv többi, Quebec érdekeit sértő részében keresendő. Az indiánokra vonatkozó javaslatok valószínűleg bekerülnek a törvényhozásba és a gyakorlatba, ha az alkotmány szövegéből ki is maradtak.

Egy másik terv Tom Courchene-től, a Queen's Egyetem közgazdászától származik. Ő a következőket javasolta:

– az Indián Ügyek Minisztériumának hatalma kerüljön át egy „első nemzet tartomány” kezébe, hogy így a területileg széttagolt, de etnikailag homogén közösség (homogén legalábbis az indiánság szintjén) ugyanakkora hatalommal rendelkezzen mint a többi tartomány; ez érinti például az adószedést, a pénzkölcsönzést, a természeti erőforrások védelmének és kihasználásának törvénykezését;

– adja meg az indián tartománynak a saját polgári (de nem büntető) törvénykönyv kiadásának jogát,

a saját igazságügyi, egészségügyi, szociálpolitikai és oktatási rendszer kialakításának jogát.

Ez a javaslat a meglévő tartományok folytonos területéből nem folytonos hatalmi egységeket hasítana ki etnikai alapon. Az indián közösség azonban nem egységes. A rezervátumi indiánok elfogadott államhatalmi intézménye a törzs, esetleg a nyelvi csoport, de semmi esetre sem a területi vagy nemzeti elven szervezett egyesület. Ha a hatalom átkerül egy pán-kanadai indián tartományhoz, akkor az valószínűleg egy negyedik, törzsi szinten fog szétforgácsolódni. A törzsek mindegyike más stratégiával próbál alkalmazkodni a domináns csoporthoz, tehát valószínűleg törzsenkénti egyezmények születnének.

A bemutatott javaslatok az A és a C csoport problémáira nyújtanak jogorvoslatot, de nem segítenek a D csoportba tartozó métiken, és a státussal nem rendelkező indiánokon. Az ő részükre egyedi megoldásokat keresnek, például, hogy indítsanak oktatási és szociális programokat olyan településeken, ahol kellően nagy számban élnek. Félő azonban, hogy ez politikai és kulturális gettósodáshoz vezet, ami megnehezíti a kapitalista rendbe való beilleszkedést és gyakori diszkriminációt okozhat.

Laponce, J. A.

British Columbia Egyetem, Kanada
(fordította: Fehérvári Anikó)

FÜGGETLENEDÉSI TÖREKVÉSEK

Jóllehet a kanadai francia kisebbség és az algériai őslakosok függetlenségükért folytatott politikai küzdelme – a szóban forgó országok politikai, kulturális és történelmi különbözőségei, sajátosságai miatt – mind módszereiben, mind eszközeiben nagymértékben eltér egymástól, szükséges a két ország összevetése a párhuzamosságok felismerése céljából.

Mindkét országban a második világháborút követően, az 50-es, 60-as években érett meg a helyzet arra, hogy – esetenként egészen radikális módon, a terrorizmus eszközeitől sem visszarettenve – indítsanak harcot látszólagos vagy tényleges „elnyomóik”: a kanadai angol többség és az Algériát gyarmatosító franciák ellen. Ezek a függetlenedési törekvések korántsem zajlottak egységesen, az indítékok között azonban megfigyelhetünk némi hasonlóságot. Ezek közül a legszembetűnőbb: mindkét ország hosszabb ideje etnikai nehézségekkel terhes, mindkettő a történelmet vádolhatja ezen kisebbségi problémák létezéséért és mindkettő arról álmodik, hogy olyan irányban sikerül formálnia az ország történelmét, amely segít a kisebbségi problémák megoldásában.